

Εκπαιδευτήριο “ΤΟ ΠΑΓΚΡΗΤΙΟΝ”

Ο Κροκοσυλλέκτης

Μια ψηφιακή επανέκδοση από τους μαθητές
της ΣΤ΄ Δημοτικού του Εκπαιδευτηρίου “ΤΟ ΠΑΓΚΡΗΤΙΟΝ”

Μάιος 2013

Πρόλογος

Αυτό το πιθηκάκι βρέθηκε ζωγραφισμένο σ' ένα τοίχο στην Κνωσό πριν 3500 χρόνια. Είναι γαλάζιο. Είναι έξυπνο και ευέλικτο. Μαζεύει κρόκους. Μ' αυτούς οι Μινωίτες φτιάχνουν το λαμπερό κίτρινο χρώμα, που ποτέ δεν ξεβάφει!

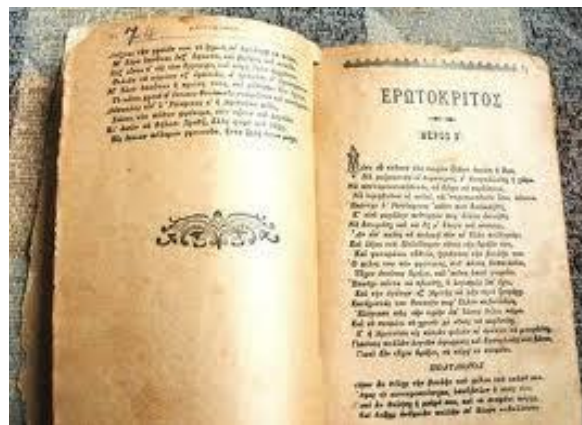

Όμοια κι εμείς συλλέγουμε άνθη της μητρικής μας γλώσσας, που το βαθύ λαμπερό της χρώμα χιλιάδες χρόνια μένει και εκείνο ανεξίτηλο.

Σ' αυτήν την ακροβασία ανάμεσα σε βράχια, άνθη και κάνιστρα, πρέπει να επιδιδώμαστε όπως ο Κροκοσυλλέκτης:
Μ' εξυπνάδα, ευελιξία και τρυφερότητα.

Έλλη Περράκη

1. Πρόλογος.....σελ. 2
2. Ερωτόκριτος.....σελ. 4
3. Τα τραγούδια της Βενετοκρατίας.....σελ. 35
4. Κάλαντα Πρωτοχρονιάς..... σελ. 41
5. Σύγχρονη κρητική ποίηση.....σελ. 44
6. Για τους λαθραναγνώστες.....σελ. 50

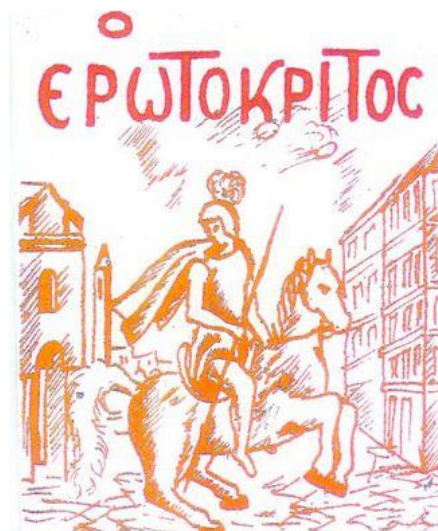

ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΣ ΚΟΡΝΑΡΟΣ “ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ” (Αρχές ΙΖ αιώνα)

1. Πρόλογος του ποιητή

Του κύκλου τα γυρίσματα π’ ανεβοκατεβαίνουν
Και του τροχού, π’ ώρες ψηλά κι ώρες στα βάθη πηαίνουν
με του καιρού τ’ αλλάμματα π’ αναπαϊμό δεν έχου,
μα στο καλό κ’ εις το κακό περιπατούν και τρέχου,
και των αρμάτων οι ταραχές, όχθρητες και τα βάρη,
του έρωτα οι μπόρεςες και της φιλιάς η χάρη,
αυτάνα μ’ εκινήσασι τη σήμερον ημέρα
ν’ αναθιβάλω και να πω τα κάμαν και τα φέρα
‘ς μιαν κόρην κ’ έναν άγγουρο που μπερδεφτήκα ομάδι
σε μια φιλιάν αμάλαγη με δίχως ασκημάδι.

3. Μιλεί ο Ρωτόκριτος

Κι ώσαν από μικρόν αυγό πουλί μικρόν εβγαίνει
τρεμουλιασμένο κι άφαντο, και με καιρό πληθαίνει,
κάνει κορμί, κάνει φτερά, καθ’ ώρα μεγαλώνει,
και πορπατεί, χαμοπετά και φτερουγοξαπλώνει,
κι απ’ άφαντο κι από μικρό που ‘τον οντέν εφάνει,
κορμί, φτερά και δύναμη και μεγαλότη κάνει,

το ίδιο εγίνη κ’ εις έμέ στην απραγή μου νιότη.
Αρχή μικρή κι αφήφιστη ήτον απούτην πρώτη,
Μα εδά ‘χει τόση δύναμη κ’ έτσι μεγάλη εγίνη,
όπου μου πήρε την εξά και δίχως νου μ’ αφήνει.

4. Ο Ρωτόκριτος τραγουδιστής

...

Κι όντεν η νύχτα η δροσερή καθ' άνθρωπο αναπεύγει,
και κάθε ζο να κοιμηθεί τόπο να βρει γυρεύγει,
ήπαιρνε το λαγούτο του κ' εσιγανοπορπάτει,
κ' εκτύπαν το γλυκιά γλυκιά ανάδια στο παλάτι.

...

Ήμνογε και του φίλου του ωγιά να του πιστεύγει,
πως μετ' αυτά θε να περνά κι άλλο να μη γυρεύγει.
Λέει του: «Φίλε, εβάλθηκα τραγούδι και λαγούτο
γλήγορα να με γιάνουσι στο λογισμόν ετούτο,
σαν τραγουδήξω και να πω τον πόνο που με κρίνει
μου φαίνεται πως είν' νερό και τη φωτιά μου σβήνει».

5. Η Αρετούσα ζητά να ξεχάσει

...

κ' εις έγνοια μεγαλύτερη και παίδα την εβάνα,
να μάθει τον τραγουδιστή, ποιος είναι να κατέχει,
όπ' έτοιες χάρες κι αρετές κ' έτοια γλυκότην έχει.

6. Τα μάτια της καρδιάς

...

Τα μάτια δεν καλοθωρού στο μάκρεμα του τόπου,
μα πλια μακρά και πλια καλά θωρεί η καρδιά τ' ανθρώπου,
εκείνη βλέπει στα μακρά και στα κοντά γνωρίζει,
κ' εις ένα τόπο βρίσκεται κ' είσε πολλούς γυρίζει .

Τα μάτια να 'ναι κι ανοικτά, τη νύκτα δε θωρούσι ,
μέρα και νύκτα τση καρδιάς τα μάτια συντηρούσι.

Χίλια μάτια 'χει ο λογισμός , μερού νυκτού βιγλίζου,
Χίλια η καρδιά και πλιότερα κι ουδέ ποτέ σφαλίζου.

Μακρά τον ο Ρωτόκριτος από την Αρετούσα,
τα μάτια που 'χε στην καρδιά πάντα την εθωρούσα.

9. Ρωτόκριτος και Πολύδωρος

...

Κι αν πεθυμάς ο λογισμός αυτείνος να σ'αφήσει,
μίσεψε κι άμε γύρισε σ' Ανατολή και Δύση
τόπους να δεις πολλά όμορφους που δα δεν τσι κατέχεις
έπα 'σαι μ' ένα λογισμό, πάντα μιαν έγνοιαν έχεις,
να δεις στα ξένα, στα μακρά πώς κάνου, πώς περνούσι,
κ' είντα λογής πορεύγουνται κ' είντα λογής μιλούσι
και πώς αλλάσσ'η φορεσά και πώς αλλάσσ' η γνώμη,
να δεις, ό,τι δεν ήπραξες, ούδ' ήκουσες ακόμη,
να δεις, τα ήθη των πολλών είντα λογής αλλάσσου,
πώς ζούσι εις τα νιότα τως, πώς κάνου σα γεράσου,
βρύσες να δεις και ποταμούς, χώρες, χωριά και δάση,
να σου φανεί παράξενον ο κόσμος πώς αλλάσσει,
να δεις κοράσα πλιό όμορφα από την Αρετούσα,
να δροσερέψεις τον καημό, να πάψει αυτήν η αφούσα.

11. Το κονταροχτύπημα - Ο Αφέντης της Αξιάς

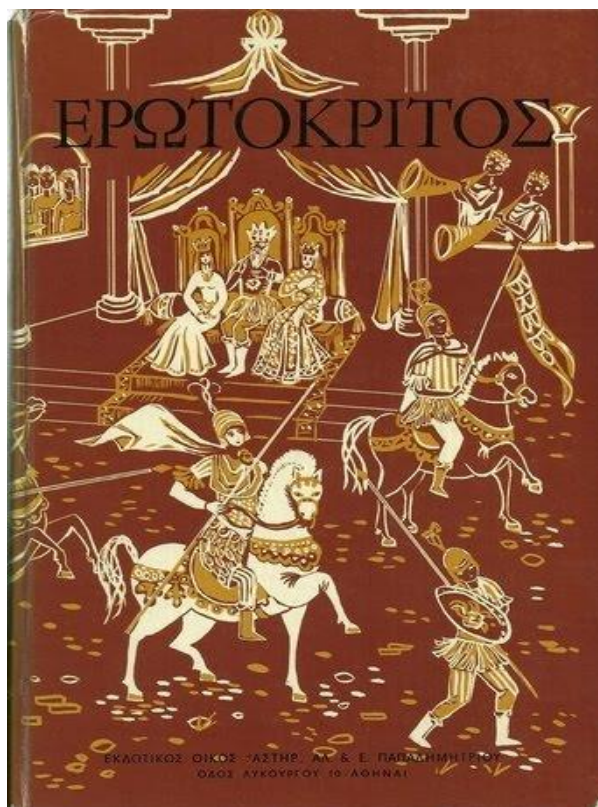
...

Την ώρα που ποφάνηκεν ετούτος ο ανδριωμένος,
επρόβαλεν από μακρά γεις νιος καμερωμένος
σγουρός, ξαθός, πολλά όμορφος που ίσα του δεν εγίνη
άλλος κιανείς και να βαστά την ομοφιά εκείνη.

Τούτο ναι τ' αφεντόπουλο που την Αξιάν ορίζει,
μέρα και νύχτα πολεμά ποτέ του δεν μανίζει,
μα πάντα του ως και τη μαλιά με γέλιο τήνε κάνει,
καλωσουνάτος σαν αυτόν στον κόσμο δεν εφάνη.

...

Κι όλοι τον αγαπήσασι δίχως να τον γνωρίζου,
γιατί οι αθοί της αρχοντιάς από μακράμυρίζου.

12. Ο Καραμανίτης

...

Επρόβαλεν ὡσα θεριό ένας Καραμανίτης,
ὅπου ἔχεν ὄχθητα πολλή με το νησί της Κρήτης.
Ἦτον αφέντης δυνατός και πλούσος και μεγάλος
ἔς κείνα τα μέρη ὡσάν αυτός δεν εγεννήθηνάλλος.
Δεν επροσκύνα ουδ' Ουρανόν ουδ' Ἄστρα ουδέ Σελήνη,
τον κόσμον εφοβέριζε με την θωριάν εκείνη,
εις το σπαθί του επίστευγε κ' εκείνο επροσκύνα,
πάντα πολέμους κι ὄχθητες , πάντα μαλιές εκίνα.

...

13. Ο γιος του ρήγα του Βυζάντιου

...

Με στόλιση βασιλική και πλούσα πλια παρ'άλλη
και μ' έπαρσες ρηγατικές και μ' αφεντιά μεγάλη
επρόβαλεν ὡσάν αϊτός στ' ἄλογο καβαλλάρης

του ρήγα του Βυζάντιου ο γιος ο κανακάρης
με καβαλλάρους είκοσι κ' είκοσι πεζολάτες
κι από μακρά πλουμίζασι κ' ελάμπασιν οι στράτες.

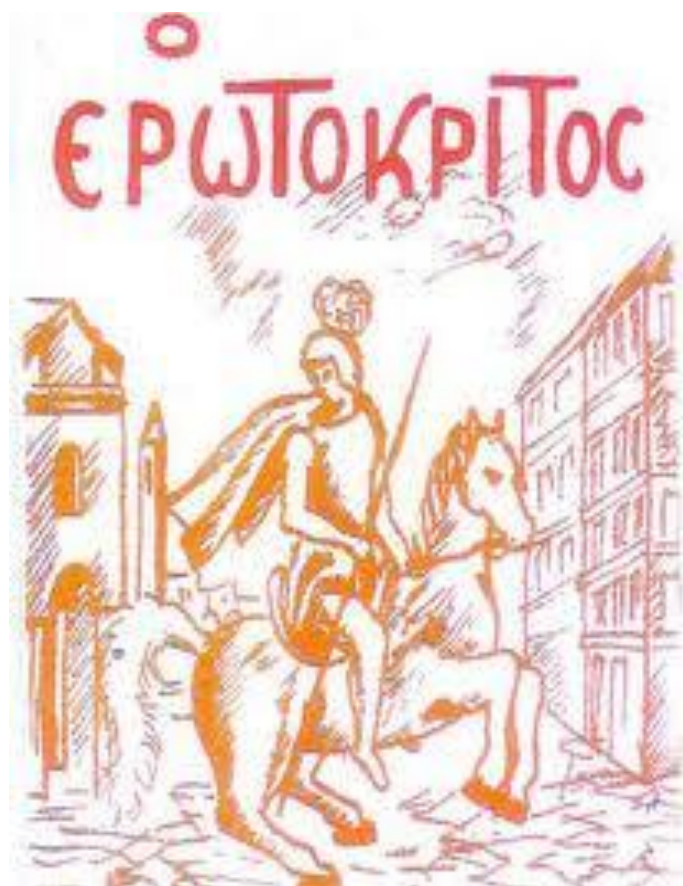
Μα ομπρός απ' όλους ήρχουνταν τέσσερεις καβαλλάρουι,
στη μαστοριά τση σάλπιγγας είχα μεγάλη χάρη,
μ' έτοια φυσηματιά γλυκειά εξέραν και λαλούσα,
που φαίνετό σου και πουλιά ήσαν και κλαιϊδούσα.
Τ' άλογο που ο ρηγόπουλος ήτονε καβαλλάρης
είχε μεγάλη δύναμη, ήτο μεγάλης χάρης,
επήδα με τα τέσσερα απάνω στον αέρα,
πολλά θαμάσματά'καμε εκείνη την ημέρα.
Το 'χε πηδήξει στα ψηλά, στη γης να μην αγγίζει,
ετσίνα κι αγριεύουντον κι ώσα θεριό μουγκρίζει
και δίχως να πατεί στη γης, καθώς αναθιβάνω,
ήριχνεν εκατό τσινιές στον άνεμο απάνω.

...

14. Ο Ρωτόκριτος

...

Έρθε λαός αρίφνητος, εγέμισεν ο φόρος,
στο ύστερ' ο Ρωτόκριτος ήσωσεν ασπροφόρος,
σ' ένα φαρίν ολόμαυρο το 'να του πόδι 'ν' άσπρο
και μέσα σ' όλους ήλαμπεν ωσάν τση μέρας τ' άστρο .
Όλοι σταθήκαν να θωρούν έτοιιο κορμί αξωμένο,
νιον καβαλλάρην, όμορφο, αϊτόζγουραφισμένο.

15. Το ρηγόπουλο της Κρήτης

...

Θέλου να μπούνε σ' ορδιριά, γιατί άλλοι δεν ελείπα,
όντε γροικούν από μακρά σά βούκινο κ' έκτύπα.

Θωρούσι σκόνης νέφαλο στα ύψη σηκωμένο
και καβαλλάρη με πολλούς άλλους συντροφιασμένο.

Μαύρο φαρί, μαύρ' άρματα και μαύρο το κοντάρι,
μαύρ' ήτονε κ' η φορεσά τουνού του καβαλλάρη,
άντρειωμένος, δυνατός κ' εις τ'άρματα τεχνίτης
κ' εγίνη κ' ένεθράφηκεν εις το νησί της Κρήτης.

Τη χώρα την εξακουστή, την όμορφη Γορτύνη
όριζε κι αποφέντευγεν αυτός την ώρα κείνη.

Η αφορμή, όπου πορπατεί μαύρος, σκοτεινιασμένος,
και με πολλούς όπου φορού μαύρα συντροφιασμένος,

Έρωτας ήτον η αρχή, το τέλος πάλι εγίνη

από το Χάρο πού ποτέ χαρά δε μας αφήνει.

20. Ο Κρητικός νικά το Σκλαβούνο

...

Ώσαν το μαύρο νέφαλο π' άνεμος το σκορπίζει
και με βροντές και μ' αστραπές τον κόσμο φοβερίζει,
φυσά το 'κ την Ανατολή και πάει το στη Δύση,
κάνει το ή ανεκάτωση να βρέξει, να χιονίσει,
εδέτσι αστραποβρόντηξε τη Κρήτης το λιοντάρι,
όντε στην αμασκάλη του ήσφιξε το κοντάρι.
Μ' άλλη όρεξη, μ' άλλη καρδιά, με το Σκλαβούνο τρέχει,

παρά με τό ρηγόπουλο, γιατί οχθρό τον έχει.
Εμούγκρισε της Σκλαβουνιάς ο δράκος κ' έβρουχάτο,
λογιάζει 'ς πρώτη κονταρά να τότε ρίξει κάτω.
Συναπαντήχνουν τα θεριά και τα κοντάρια πήγα
εις τον αέρα σα φτερά κι ωςάν πουλάκια φύγα.
Στο κούτελο ό Τριπόλεμος την κονταρά του δίδει

κ' ήβγαλε σπίθες εκατό το σιδερό κασίδι.
Τ' άλογο εγονάτισε, μα χάμαι δεν εστράφη
καιτο ζιμιόν επήδηξε ολόρθο σαν το λάφι.
Άλλο κακό δεν ήκαμεν η κονταρά η μεγάλη,
γιατί με σίδερα διπλά σκεπάζει το κεφάλι.
Δίδει κι ομαύρος κοπανιά με το βαρύ κοντάρι,
τ' άλογο ρίχνει ανάσκελα μ' όλο τον καβαλλάρη.
Κι ώσαν από ψηλό βουνί χοντρό χαράκι πέσει
και δώσει με το βροντισμό εις του γιαλού τη μέση,
ανακατώσει τα νερά και κάμει αφρούς κυμάτω,
γενεί μεγάλη ταραχή σση θάλασσας τον πάτο,
έτοιας λογής εβρόντηξε στην πεσματιάν εκείνη,
κ' έτσι μεγάλη ταραχή την ώρα κείνη εγίνη.
Κατακυπά και βροντισμός ήβγαινε των αρμάτω
κ' εσίνα κ' εταράσσετο εις τ' άλογο αποκάτω.

23. Η πρώτη συνάντηση

...

Και θέλοντας να πουν πολλά τα λίγα δεν μπορούσι,
το στόμα τως εσώπαινε, με την καρδιά μιλούσι.

Ήτονε πρώτη η Αρετή π' αρχίνισε να λέγει
και τρόπο πλια ομορφύτερο και τακτικό γυρεύγει
κι αρχίζει να τότε ρωτά κι η εμιλιά τζ' η πρώτη
του 'πε: «Γιάντα ζγουράφισες την άσκημή μου νιότη
κι εκράτειες τήνε φυλακτή εις τ'αρμαράκι μέσα
με τα τραγούδια που 'λεγες κι όπου πολλά μ' αρέσα;
Είντ' αφορμή ξεκίνησε την όρεξη σου 'ς τούτα
απ' την πρώτη π' άρχισες τραγούδια και λαγούτα;
κ'εις είντα στράτα πορπατείς κ'είντα 'ναι τα γυρεύγεις

κ'είντα 'χεις μετά λόγου μου και θες να με παιδεύεις;

...

Νύκτες πολλές τσι πόνους τως στο παραθύρι λέσι

κι ώρες γελούν,οντέ μιλούν, κι ώρες σωπώντας κλαίσι.

Είχαν τη νύκτα λαμπιρή , τη μέρα 'χα σκοτίδι,

το παραθύρι μοναχάς παρηγοριά τως δίδει .

Οληνυκτίς, όπου μιλούν τσι πόνους έναν ένα,

τως φαίνεται και τσ'ουρανούς ενοίγασι κ' εμπάινα,

και την ημέρα, που το φως τα θέλου δυσκολεύει,

τως φαίνεται κι ο θάνατος κι ο Χάρος τσι γυρεύει.

...

.....

24. «Μιλεί η Αρετούσα στη Νένα»

...

«Ποιος εις τον κόσμο φάνηκε κι αγάπη δεν κατέχει;
ποιος δεν την εδικίμασε; ποιος δεν τήνε ξετρέχει;
Όχι οι ανθρώποι μοναχά, που 'χου μιλιά και γνώση,
τρέχου σε τούτο το δεντρό τσ' αγάπης για να τρώσι,
πέτρες, δεντρά και σίδερα και ζα στην Οικουμένη
όλα γνωρίζουν και γροικού τον πόθο πώς τα γιαίνει,
κ' ένα με τ' άλλο τη φιλιά κι αγάπη λογαριάζει
κι όλα αγαπούν και πεθυμού το πράμα που ταιριάζει.
Μα όλα για μένα σφάλασι και πάσιν άνω κάτω,
για με ξαναγεννήθηκεν η φύση των πραμάτω».

DESIGNLOGO

DESIGNLOGO

DESIGNLOGO

DESIGNLOGO

«Ο αποχωρισμός»

...

λέει της ο Ρωτόκριτος: «Ἦκουσες τα μαντάτα,
π' ο κύρης σου με ξόρισε στις ξενιτειάς τη στράτα;»

...

Και βγάνει εκ το δακτύλι της όμορφο δακτυλίδι,
με δάκρυα κι αναστεναγμούς του Ρώκριτου το δίδει.
λέει του: «Να, και βάλε το εις το δεξό σου χέρι,
σημάδι πως ώστε να ζω είσαι δικό μου ταίρι
και μην το βγάλεις αποκεί ώστε να ζεις και να'σαι,

φόρειε το κι όποια σ' το δωκε κάμε να της θυμάσαι».

28. Η Αρετούσα στη φυλακή

...

«Γονή μου, ἔς τούτη τη φλακή, που μπαίνουν όσοι φταίσα,

κι αν είναι και πλιά σκοτεινή, βάλε με παραμέσα,

μα ουδέ φλακή ουδέ σίδερα οὐδ' εκατό θανάτοι

θέλουσι κάμει να με πας σα νύφη στο παλάτι

κι ότι κριτήρια βρίσκονται δώσε τα στο κορμί μου

κι ας τάξω πως δε μ' ἔσπειρες και τέκνο σου δεν ἤμου.

Ποιος ἄλλος ἤκαμε παιδί κ' εἶδε το κ' ἐγεννήθη,

κ' εἶσε κακό που το ἔβρηκε δεν το μυριολυπήθη;

...

Ἄνε βαρεῖς στα χέρια σου στο ἄνα δακτύλι μόνο,

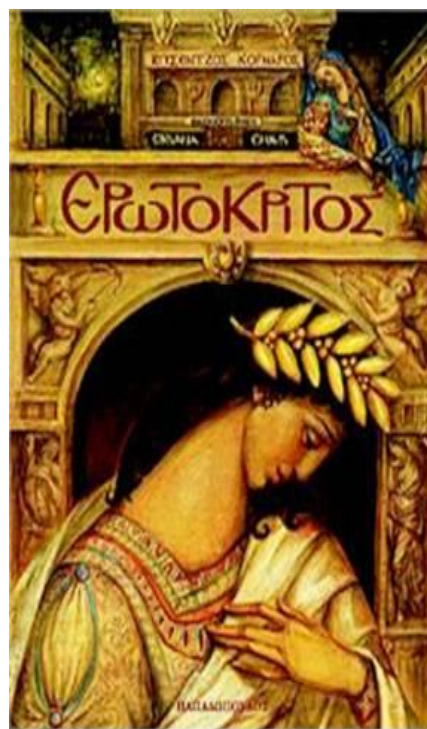
γροικάς εις ὄλο το κορμί το βάρος και τον πόνο,

κ' ἐγώ που ἄμαι ὅλη σάρκα σου με δέρνεις, με σκοτώνεις,

κιανένα πόνο δε γροικάς, μα πλιότερα δριμώνεις;

Στον κόσμο ας το γροικήσουνε, αλύπητε γονή μου,

γιατί δε θε να παντρευτώ, μου παίρνεις τη ζωή μου.

30. Ο Ρωτόκριτος βοηθά τα φουσσάτα της Αθηνάς

...

Εισέ καιρό ο Ρωτόκριτος ήσωσε στο λιμώνα,
που οι Αθηναίοι εφεύγασι κ' οι Βλάχοι τσι ζυγώνα.
Με φόβον εγλακούσανε, βοήθεια δεν ευρίσκα,
κ' οι οχθροί τως τους εδιώχνασι κι αλύπητα βαρίσκα.
Κι ωσά λιοντάρι, όντε πεινά κι από μακριά γροικήσει
κι έρχεται βρώμα που 'πάσκε να βρει να κυνηγήσει
κ' εις την καρδιά κινά, ως το δει, η πεθυμιά τη μάχη,
τρέχει ζιμιόν απάνω του κι αγριεύγει σαν του λάχει
φωτιά πυρή στα μάτια του ανεβοκατεβαίνει,
καπνός εκ τα ρουθούνια του μαύρος, βραστός εβγαίνει,
αφροκοπά το στόμα του, το κούφος του μουγκρίζει,
ανασηκώνει την ορά, τον κόσμο φοβερίζει,
κατακτυπού τα δόντια του και το κορμί σπαράσσει,
αναχεντρώνουν τα μαλλιά και τρέχει να το πιάσει,
εδέτσι ξαγριεύτηκε για τα κακά μαντάτα
κι ωσάν αϊτός επέταξε κ' εμπήκε στα φουσσάτα.

32. Μονομαχία του Ρωτόκριτου με τον Άριστο

...

Θωρούσι δυο χρυσούς αϊτούς πρεπιά στην Οικουμένη,
κατέχουν κ' ένας απ' αυτούς σήμερον αποθαίνει
και πασανείς παρακαλεί συχνιά το ριζικό του
να του βουηθήσου οι Ουρανοί ωγιά τον εδικό του.
Σαν όντε μεσοπέλαγα δυο ανέμοι σηκωθούσι
αξάφνου και με τη βροντή φυσώντας πολεμούσι,
μάχονται με τη θάλασσα, μανίζουν και φουσκώνου,
τσι ψιχαλίδες του γιαλού στα νέφαλα σηκώνου,
ένας φυσά απ' Ανατολή κι άλλος από τη Δύση,
πάσκει ο Βορράς και μάχεται το Νότο να νικήσει,
ο κάμπος έτσι εβρόντησε και στα βουνά εγροικήθη,
όντε τσι πρώτες κονταρές εδώκαν εις τα στήθη,
κι όντεν εβγάλαν τα σπαθιά, στη χέρα όντε τα σφίξα,
τα ξάζουν, τα μπορούσινε και τα κατέχου εδείξα.

33. Θάνατος του Αρίστου

...

τ'Αρίστου δίνει κοπανιά,
για πάντα τότε σώνει,
στο κούτελο αποκατωθιό,
εις το ζερβό του μάτι

τον ηύρηκεν η πουνιαλιά
εκεί που τον εκρατεί,
όλα τα σίδερα περνά και
σώνει στα μυαλά του,
η δύναμή του ετέλειωσε
κ'εχάθηκε η αντρεία του.

...

Ωσάν αθός και λούλουδο πόχει ομορφιά και κάλλη
κ' είναι στον κάμπο δροσερό με μυρωδιά μεγάλη
κ' έρθει τ' αλέτρι αλύπητα βαθιά το ξεριζώσει,
ψυγεί ζιμιό και μαραθεί κ'η ομορφιά του λειώσει,
χλωμαίνει, αν είναι κόκκινο, κι αν είν' άσπρο, μαυρίζει
και μπλάβο αν είναι, λειώνεται ζιμιό και κιτρινίζει,
χάνει ομορφιά και μυρωδιά, κάλλη και δροσερότη,
γερά ζιμιό και ψύγεται και μπλιό δεν έχει νιότη,
έτσι ήτο κ' εις τον Άριστον, όντεν η ψη του εβγήκε,
με δίχως αίμα, άσπρο, χλωμό, ψυμένο τον αφήκε.

35. Καλά προμηνύματα

...

Ἦρθεν ἡ ὥρα κι ὁ καιρός κ' ἡμέρα ξημερώνει,
να φανερώσει ὁ Ρώκριτος τὸ πρόσωπο που χώνει.
Εφάνη ολόχαρη ἡ αυγή και τὴ δροσοῦλα ρίχνει,
σημάδια τῆς ξεφάντωσης κείνη τὴν ὥρα δείχνει.
Χορτάρια εβγήκαν εἰς τὴ γῆς, τὰ δεντρουλάκια ἀθίσα
κι ἀπὸ τσ' ἀγκάλες τ' οὐρανοῦ γλυκὺς βορρὰς ἐφύσα.
Τὰ περιγιάλια ἐλάμπασι κ' ἡ θάλασσα ἐκοιμάτο,
γλυκὺς σκοπὸς εἰς τὰ δεντράκ' εἰς τὰ νερά ἐγροικάτο.
Ολόχαρη και λαμπηρὴ ἡ μέρα ξημερώνει,
εγέλαν ἡ Ἀνατολὴ κ' ἡ Δύση καμαρώνει.
Ὁ Ἥλιος τὶς ἀκτίνες του παρά ποτέ στολίζει
μὲ λάψη κι ὅλα τὰ βουνά και κάμπους ομορφίζει,
χαμοπετώντας τὰ πουλιά ἐγλυκοκιλαϊδούσα,
στὰ κλωναράκια τῶ δεντρῶν ἐσμίγαν κ' ἐφιλούσα,
δυο δυοεζευγαρώνασι, ζεστός καιρός ἐκίνα,
ἐσμιξες, γάμους και χαρές ἐδείχνασι κ' ἐκείνα.
Ἐσκόρπισεν ἡ συννεφιά, οἱ ἀντάρες ἐχαθήκα,
πολλὰ σημάδια τῆς χαρὰς στὸν οὐρανὸ ἐφανήκα,
παρά ποτέ τῶς λαμπιρὰ τριγύρου στολισμένα

στον ουρανό 'ν' τα νέφιασαν παραχρυσωμένα.

Τα πάθη μπλιο δεν κιλαΐδει το πικραμένο αηδόνι,

αμή πετά πασίχαρο μ' άλλα πουλιά σιμώνει.

...

36. Ο Ρωτόκριτος δοκιμάζει την Αρετούσα

...

Έκατσα να ξεκουραστώ σιμά στο κουτσουνάρι,
όντε γροικώ αναστεναγμό και μύσμα τ'αρρωσάρη,
και βιαστικά σηκώνομαι, το ζάλο μου σπουδάζει,
να βρω ποιος είναι που πονεί και βαρυναστενάζει.
Και μπαίνω μέσα στα δεντρά που 'σαν κοντά στη βρύση,
ωγιά να δω και για να βρω εκείνον όπου μύσσει.
Βρίσκω έναν νιον ωριόπλουμο που 'λαμπε σαν τον ήλιο
κ' εκείτετο ολομάτωτος ομπρός εις ένα σπήλιο,
σγουρά, ξαθά 'χε τα μαλλιά κ' εκ τα σοθέματά του,
μ' όλον οπού'το σα νεκρός, ήδειχν' η ομορφιά του
και δυο θεριά στο πλάι του ήσανε σκοτωμένα

και το σπαθί και τ'άρματα περίσσα ματωμένα.
Σιμώνω, χαιρετώ τονε, λέω του: «Αδέρφι, γεια σου,
είντα 'χεις κι απονέκρωσες; πού 'ν' η λαβωματιά σου;
Τα μάτια του 'χε σφαλιστά, τότες τ' αναντρανίζει
κ'εθώρειεδίχως να μιλεί και στο λαιμό του 'γγίζει
με το δακτύλι δυο φορές και ήδειχνε να γνωρίσω
πως είν' εκεί η λαβωματιά, να δω να του βουηθήσω.
Το στήθος του ξαρμάτωσα και μια πληγή του βρίσκω
δαμάκιν αποκατώθιο από τον ουρανίσκο,
ολίγο κι ουδέ τίβοτσι τον είχε δαγκαμένο,
μα 'θελεν έχει το θεριό δόντιφαρμακεμένο
κ' επήρε του τη δύναμη και την πνοή του εχάσε,
και το φαρμάκι επέρασε και μέσα τον επιάσε
κι αγάλια αγάλια εχάνετο σαν το κερι όντε σβήνει
ήκλαψα κ' ελυπήθηκα πολλά την ώρα κείνη,
σαν αδερφό μου γκαρδιακό τον ήκλαψα κ' επόνου
μα πόνοι, δάκρυα, κλάιματα άνθρωπο δε γλιτώνου.

...

Τότες μια σιγανή φωνή μόνο τα αυτιά μου ακούσα
κ' είπασινε τα χείλη του: «Εχάσα σε, Αρετούσα» .

37. Η αναγνώριση

...

Εξελιγώθη, στρέφεται, λέγει η πρικειά τζη γλώσσα:

«Απαρθινά, Ρωτόκριτε, θεριά σε θανατώσα;»

Τα δάκρυά της όπου 'σανε πρώτας βαθιά χωσμένα

τόπον ευρήκασιν εδά κι ετρέχασι κ'εβγαίνα

και σιγανά εκινήσασι κι αρχίσαν κ'επληθαίνα,

σα ριγουλάκι λαμπιρόν, έτσι καθάρια εβγαίνα.

Από την άλλη ο Ρώκριτος πάραυτας ενεστάθη,

και δεν του φαίνεται καιρός να την κρατεί στα πάθη

λέει: «Αρετή, τα μου'τασσεσ εξελησμονηθήκα;

Γιατί 'ρθα από την ξενιτειάν επήρες τόση πρίκα;

Αλλοίμονο όποιος γελαστεί να'χει εις γυναίκα ολπίδα.

Και πού 'ν' τα όσα μου 'ταξες στη σιδερή θυρίδα;»

Ως τ'άκουσεν η Αρετή σκολάζει, μπλιο δεν κλαίει

κι ωσάν αφορμαρά ρωτά είναιι 'ναι που της λέει.

Εκείνος μπλιό άλλο δε μιλεί, μα πλύθηκεν ομπρός της,

και τση φανίστη, άλλης λογής εγίνηκε το φως της.

Ήλαψε ο Ρωτόκριτος βγάνοντας το μελάني,

πάλι την πρώτην ομορφιά το πρόσωπό του πιάνει.

...

Εξελιγώθη, στρέφεται, με πάθος τον εθώρει,
και να μιλήσει εκ τη χαράν ακόμη δεν εμπορεί...
Σαν επαρασυνήφερε: «Εσύ 'σαι πούρι; λέγει
απαρθινά'ν' πως σε θωρώ γη όνειρο με παιδεύγει;
γη κομπωμένος λογισμός σήμερα με πειράζει
γη φάντασμα πατάσει με και δείχνει πως σου μοιάζει;»

...

Σαν το λουλούδι π' όμορφο παρ' άλλο η φύση κάνει
κ' έρθει άνεμος με τη χιονιά να το ψυχομαράνει,
κ' η ομορφιά του χάνεται, τη μυρωδιά δεν έχει,
όση ώραν είναι ανεμική κι όση ώρα χιόνι βρέχει,
μα το 'βγη ο ήλιος να το δει κ' η βράση να του δώσει

και να μορφίσει το ζιμιό , τα φύλλα να ξαπλώσει,
το χιόνι που 'ν' τριγύρω του χάμαι νερό το ρίχνει,
τη μυρωδιά, την ομορφιάν ωσάν και πρώτας δείχνει,
όλες τσι χάρες σαν εβγεί ο ήλιος του τσι δίδει,
που το 'χεν άσκημο η χιονιά, τση νύκτας το σκοτίδι,
έτσι 'χαν και την Αρετή τα πάθη μαραμένη
κι ασούσσουμη κι ανέγνωρη κακά καταστεμένη.
κ' η σκοτεινάγρα τση φλακής, του λογισμού η κρυότη
πολλά άσκημην εκάμασι την όμορφή τζη νιότη.

...

μα σαν είδε τον ήλιο τζη μες στη φλακή κ' εμπήκε,
εξαναγίνη το ζιμιό, την ασκημιάν αφήκε,
εγιάγειρεν η ομορφιά που τσ' ήτο μακρεμένη,
ήβραζε, πάλι ενέζησε, όπου 'το χιονισμένη.
'Ηκλαιγε, δεν εχόρταινε να του μιλεί τσι πόνους
που εβάσαν ωγιά λόγου του τόσους καιρούς και χρόνους.

38. Οι γάμοι του Ρωτόκριτου και της Αρετούσας

...

**Γέμου οι αυλές τους άρχοντες, γεμίζει το παλάτι,
αρχίζουν την ξεφάντωση και ολημερίς εκράτει.**

...

**Έρθεν η μέρα λαμπιρή, γλυκός καιρός αρχίζει,
κ' ήκατσεν ο Ρωτόκριτος εις το θρονί κι ορίζει.
Με φρόνεψη πορεύγεται, με γνώσιν ορδινιάζει,
πριχού 'ρθουσι τα πράγματα προβλέπει και λογιάζει.
Όλοι τον αγαπήσασι κ' εις το όνομά του μνέγα
κι από τους άλλους βασιλιούς πρώτο τον εδιαλέγα
και τω ρηγάδω οι διαφορές σε πράγματα μεγάλα
κρίτη τον είχα και ποτέ τα 'λεγε δεν εσφάλα.
Αγαπημένο αντρόγυνο σαν τούτο δεν εφάνη,
μουδ' έτοιμο καλορίζικο, χαιράμενο στεφάνι.**

Πλια ρίζωσα και γέρασα παρά που δίδει η φύση,
καλή καρδιά τους ήθρεφε σαντο δέντρον η βρύση,
εκάμασι παιδόγγονα κι όλα γενήκα πλούσα
και μάνα και κερά λαλά εγίνη η Αρετούσα.

50. Επίλογος

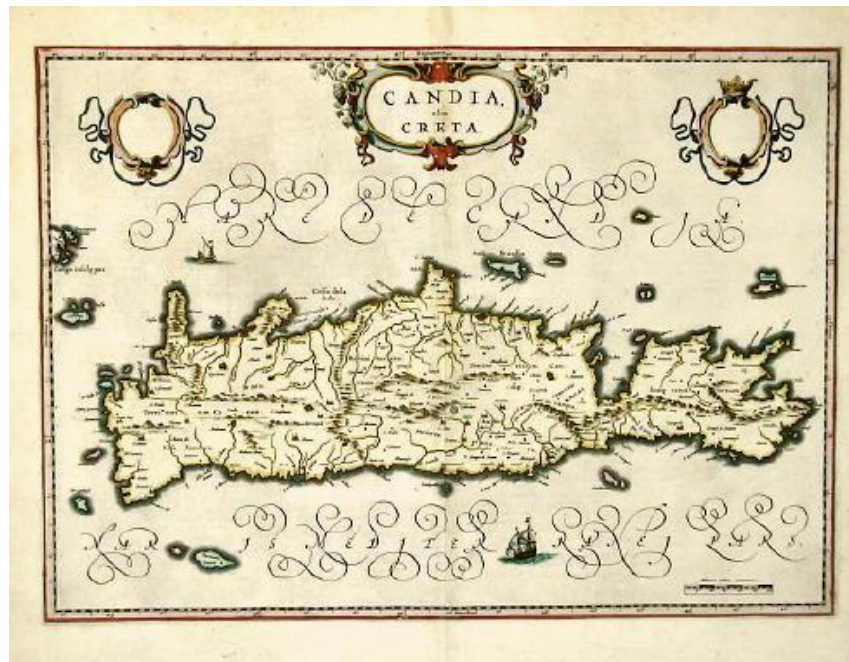
...

Εσίμωσε το ξύλο μου, το ράξιμο γυρεύγει,
ήρθε σ' ανάβαθα νερά και μπλιο δεν κιντυνεύγει.
Θωρώ τον ουρανό γελά,τη γης και καμαρώνει,
και σε λιμιώνα ανάπαψης ήραξε το τιμόνι.
'ς βάθη πελάγου αρμένιζα, μα εδά 'ρθα στο λιμιώνα, μπλιό δε
φοβούμαι ταραχές, μάνητες και χειμώνα.
Θωρώ πολλοί εχαρήκασι κ' εκουρφοκαμαρώσα
κι όσοι εκλουθούσα από μακρά εδά κοντά εσιμώσα.
Η γης εβγάνει τη βοή, ο αέρας και μουγκρίζει
και μια βροντή στον ουρανό τσ' οχθρούς μου φοβερίζει.
Εκείνους τους κακόγλωσσους που ψέγουν ό,τι δούσι
κι απόκει δεν κατέχουσι την άλφα σκιας να πούσι.
Θωρώ πολλούς και πεθυμού κ' έχω το γροικημένα
να μάθουν τις εκόπιασεν εις τ'απανωγραμμένα
κ'εγώ δε θε να κουρφευτώ κι αγνώριστο να μ'έχου,
μα θέλω να φανερωθώ κι όλοι να με κατέχου.
Βιτσέντζος είν ό ποιητής κ'εις τη γενιάΚορνάρος,
που να βρεθεί ακριμάτιστος, όντε τον πάρει ο Χάρος.

Στη Στείαν εγεννήθηκε,στη Στείαν ενεθράφη,
εκεί 'καμε κ' εκόπιασεν ετούτα που σας γράφει.
Στο Κάστρον επαντρεύτηκε,σαν αρμηνεύγει η φύση,
το τέλος του έχει να γενεί όπου ο Θεός όρισει.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
ΤΗΣ
ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΡΗΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ

(ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΗΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ ΑΛΕΞΙΟΥ)

Εκατοδυό αρχοντόπουλα μια κόρην αγαπούσα,
ενιούς ενιούς ετάσσαντο μια νύχτα, μιαν εσπέρα,
κ' εκείνα παρακούσανε κ' επήγαν ούλ' αντάμα.
Γεμίζου οι σταύλοι άλογα, τα παραθύρια σέλλες
και τα πορτοπαράθυρα σκάλες και χαλινάρια.

Δώδεκα βεργολυγερές, ξανθές και μαυρομάτες,
βασιλικούς ποτίζανε και τσι βαγιοκλαδίζαν,
κι εκείά που τσι ποτίζανε επεριοζονάραν:
« Χριστέ και να προβαίνανε δώδεκα καβαλλάροι ,
να 'παιρν' ο καθενείς τη μια κ' η καθεμιά τον ένα».

Αϊτέ, που κάθεσαι ψηλά, στ' όρος το χιονισμένο,
τρώεις το δρόσος του χιονιού, πίνεις νερό κατάκρυο,
λαγόν κι αν πιάσεις, γεύγεσαι, περδίκι, και δειπνάς το,
φιλείς και κόρην όμορφη.

Οψές αργάς εφύσηξε βαρύς Βοριάς και Νότος,
κι ανεμοκύκλωσε τσ' αυλές κ'εσφάλισε τσι πόρτες,
κ' εσφάλισε την αγαπώ στην έδικη τζη πόρτα.
Βάνει βαρσάμους μάνταλο, βασιλικούς περάτες,
και βάνει κι αντιπέρατο βιόλες και καντιφέδες.

Κόρη βερυκοκόκινη, σιρικομαυρομάτα,
δέσε τα περιστέρια σου, μην έρχονται σσ' αυλές μου
κι αν ρίξω στάριν, τρώσιν το, νερό, και πίνουσιν το
και με τα ποδαράκια των σκαλίζουσι το χώμα,
σκαλίζουσι το χώμα μου και διασκορπούσιν μου το.
κ'εγώ το χώμα θέλω το και πύργο θε να χτίσω,
πύργο και σιδερόπυργο κι ανώγεια και κατώγεια,
για να προβαίνω να θωρώ του Φράγκου την αρμάδα.

Που θε να δει και να χαρεί όμορφα παλληκάρια,
ας πα στη χώρα τω Σφακιώ, νά' ναι τ' Αγιού Νικήτα,
να κατεβούν τα δύο χωριά, Νίμπρος και Καλλικράτης,
να ιδείς μακρούς για το σπαθί, κοντούς για το λιθάρι,
να ιδείς και γαιτανόφρουδες αλυσιδοπλεμένες.

Εγώ 'μνωξα τσ' αγάπης μου βραδειά να μην τη λείψω,
και μια βραδειά τη ξώμεινα, μια νύχτα, μian εσπέρα
γεμίζουν τα βουνά φωνές και τα λαγκάδια δάκρυα
και τα λαγκοπέραματα αξέπλεγες πλεξούδες.
Κ' εγώ κοιμούμου μοναχός.

Να 'χεν η γης πατήματα κι ο ουρανός κερκέλια,
ναπάθιουν τα πατήματα, να 'πιανα τα κερκέλια,
να δώσω σείσμα τ' ουρανού, να βγάλει μαύρα νέφη,
να βρέξει χιόνι και νερό και αμάλαγο χρουσάφι,
το χιόν' να ρίξει στα βουνά και το νερό στσι κάμπους,
στην πόρτα τη πολυαγώς τ'αμάλαγο χρουσάφι.

Είπατε γυροῦ γυροῦ κ'εἶναι βαρὰ ἡ καρδιά σας ;
Δεν τρώτε καὶ δεν πίνετε καὶ δεν χαροκοπάτε,
πρὶν νὰ ῥθει ὁ Χάρος νὰ μας βρεῖ, νὰ μάσε διαγουμίσει,
νὰ διαγουμίσει τὸι γενιές καὶ νὰ διαλέξει τσ'άντρες,
νὰ πάρει τσ'άντρες τὸι καλοῦς, τὸι καστροπολεμάρχους,
ἀπὸ τὰ κάστρη πολέμου.

Ὁ Χάρος ἔκατσε ψηλά καὶ τραγουδεῖ πανώρια
λέει τραγούδι τῆς χαρὰς καὶ περισσοκαυκάται:
«Για ἰδέ σπῖθια τὰ ρήμαξα καὶ αὐλὲς ἀράχνιασα τὸι,
καὶ ἀδέλφια που ξεχώρισα, που ἴσαν ἀγαπημένα,
κ'οὶ στράτες καμαρώναν τὰ καὶ ὁ κόσμος ἔτρεμν τὰ.
Χώρισα μάνες ἴπο παιδιὰ , παιδιὰ ἴπο τὸι μανάδες,
εχώρισα καὶ ἀντρώνα που ἴσαν ἀγαπημένα».

Μάνα, κι αν έρθου φίλοι μας, κι αν έρθουνε δικοί μας,
μην τώνε πεις κι απόθανα και τσι βαροκαρδίσεις.
Στρώσε των τάβλα να γευτού και κλίνη να πλαγιάσου,
στρώσε τον παραπέζουλα να θέσουν τ' άρματά των
και το πρωί σα σηκωθού και σ' αποχαιρετούνε,
πέ τωνε πως απόθανα.

Ήλιε, που βγαίνεις το ταχύ, σ' ούλο τον κόσμο δούδεις
σ' ούλον τον κόσμο ανάτειλε, σ' ούλην την Οικούμενη.
Στω Μπαρμπαρέσω τις αυλές, ήλιε, μην ανατείλεις
κι αν ανατείλεις, ήλιε μου, να γοργοβασιλέψεις,
γιατ' έχου σκλάβους όμορφους, πολλά παραπονιάρους,
και θα γραθού οι αχτίδες σου 'που τω σκλαβώ τα δάκρυα.

Μουιδέ και μάνα μ'έκαμε, μουιδέ κυρού σπορά 'μαι.
Χρουσή τρυγώνα μ'έκαμε, στου ξάγκαθου τη ρίζα
μά'τον τ' αγκάθι δροσερό κ'εγοργανάθρεψέ με.
Κ'επήρε μ'ένας βασιλιός, ένας μεγάλος ρήγας,
να μαγερεύγω να δειπνά, να στρώνω να κοιμάται,
να στέκω να τονέ κερνώ, να με φιλεί στο στόμα.

Ούλα τα κάτεργα 'ρχονται, κι ούλα περνοδιαβαίνουν,
του μιργιολή το κάτεργο μήδ'ήρθε, μήδ' εφάνη
απού 'χει κρητικόπουλα, όμορφα παλληκάρια,
π'όντε σειστούν και λυγιστούν και παίξουν την τρουμπέττα
τρα μίλια πα το κάτεργο.

ΚΑΛΑΝΤΑ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

Αρχιμενιά κι αρχιχρονιά κι αρχή του Γεναρίου
απού γεννήθηκε ο Χριστός, στην γην επεριπάτει.
Κι εκεί που περιπάτησε χρυσό δεντρόν εβγήκε,
χρυσό δεντρό, χρυσό βαγί, χρυσό κυπαρισσάκι.
Χρυσά 'σαν τα κλωνάρια του κι ολάργυρη η κορφή ντου
και κάτω στη ποδίτσα του γράμματα 'ναι γραμμένα.
Δάσκαλοι αναγνώθουν τα, διάκοι καλαναρχούν τα
και τα μικρά διακόπουλα στέκουν και συντηρούν τα.
Κι ο ήλιος απού πρόβαλε 'π' Ανατολής την μπάντα
παίρνει τα και πηγαίνει τα κάτω στο περιγιάλι.
Βρίσκουνε 'κειά το Βασιλειό, απού'κανε ζευγάρι.
"Καλώς τα κάνεις, Βασιλειό, καλό ζευγάρι κάνεις."
"Καλό το λέμενε κι εμείς, καλό κι βλοημένο,
απού το βλόησε ο Χριστός με το δεξό του χέρι,
με το δεξό, με το ζερβό, με το μαλαματένιο."

-“Για πε μου Βασιλέα μου, τι σπέρνεις την ημέρα;”

-“Σπέρνω σιτάρι δώδεκα, κριθάρι δεκαπέντε ,
ταγή και ρόβι δεκοχτώ κι από νωρίς στο σταύλο.”

-“Μα σένα αφέντη, σου ‘πρεπε το μπλιά καλό ζευγάρι,
το ρούσο και το μελισσό και το λαμπαδοκέρι.

Να ‘ναι τ’ αλέτρι σου λιγιά και ο ζυγός σου δάφνη
και να ‘ν’το βουκεντράκι σου βασιλικού κλωνάρι.

Επόπαμε τ’ αφέντη μας να πούμε τση κεράς μας.

Κερά μαρμαροτράχηλη και φεγγαρομαγούλα

Και στραφταλίδα του νερού και πάχνη απού τα χιόνια,

πούχεις τον ήλιο πρόσωπο και το φεγγάρι στήθος.

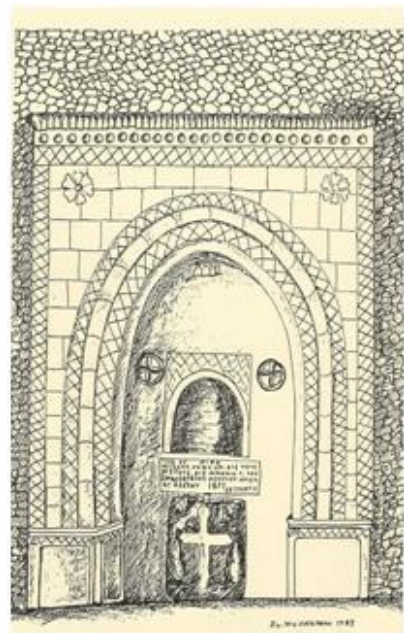
Κερά μου στη χωρίστρα σου μέλισσα ανεμοτρέχει

και στο καμαροφρύδι σουπάει να κεροδέσει.

Έχετε γιο στα γράμματα και πιάνει το κοντύλι,

που να τ’ αξιώσει ο Θεός να βάλει πετραχήλι.

Του κανακάρη το σπαθί γράφει σταυρό στη μέση.
Στη μέση γράφει το σταυρό, στην άκρη το Βαγγέλιο
και στα χειροτεχνήματα γράφει τον Άη Γιάννη.
Επόπαμε και του υιού, ας πούμε και τση κόρης.
Έχετε κόρην όμορφη δάσκαλος τη γυρεύει,
δάσκαλος και γραμματικός πολλά προυκιά γυρεύει.
Επόπαμε τση κόρη σας, ας πούμε και τση βάγιας.
Άψε βαγίτσα το κερι και πιάσε το πανιέρι
και κάτσε και λογάριασε είντα θα μας εφέρεις.
Φέρε πανιέρι κάστανα, πανιέρι λεπτοκάρυα
και φέρε και γλυκύ κρασί να πιουν τα παληκάρια.
Σηκώσου περιστέρα μου και κάνε τρία ζάλα
και φέρε και χριστόψωμα κειανά τα πλιο μεγάλα.
Κι απού τη μαύρην όρνιθα πεντεξεφτά αυγουλάκια
κι απού την κοφινίδα σας πεντέξε κουλουράκια.
Γη απάκι γη λουκάνικο, γη από πλευράς κομμάτι,
γη από τον πείρο του βουτσού να πιούμε μια γεμάτη.
Μα επά που καλαντίσαμε καλά μασε πλερώσα.
Καλά να παν τα τέλη ντως κι όλα ντως τα ποδόσα.
Κι αν έχουνε μικιό παιδί στα πούπουλα χωσμένο,
να το θωρεί ο πατέρας του να χαίρεται ο καημένος..
Ποπανωθιός στην πόρτα σας γράφει την άλφα βήτα,
τώρα μισεύγομε κι εμείς κι έχετε καλή νύκτα.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΚΩΣΤΗ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ

ΤΑ ΔΙΦΟΡΑ

ΕΙΔΥΛΛΙΟ

Ένα βοσκάκι αγάπησε τ' αφεντικού την κόρη,
μα πώς, κοντό, να τση το πει, πώς να το ντανιστέψει,
που 'ναι μικρό και ντροπαλό κι ακάτεχο στα πάθη;

Αν θα το πει τραγουδιστά , θα πει ο σκοπός το λέει,
άνεν το πει ανεγυριστά , θα πει πως άνωμά'ναι
αν τση το πει στα χωρατά , γέλιο 'ναι και παιγνίδι,

κι αν τση το πει με κλάηματα, κοπέλι 'ναι και κλαίει.
Πήγε στ' αγρίμια κι είπε ντο, στσι πέρδικες στα δάση,
στσι βρύσες που δροσίζεται , στσι πρίνους που καθίζει,
και στα λαγκάδια τση νομής, πιάνει και μαρτυρά το.
- Εγώ αγαπώ, εγώ αγαπώ, τ' αφεντικού την κόρη!
Κι άνεν τη δήτε να περνά πέτε το να το μάθει,
μπορέτως και με λυπηθεί και με γλυκοξανοίξει.
Κι η κόρη βγήκε στο βουνό, μια Κυργιακή μια σκόλη,
στ' Απριλομάη τη χαρά, λουλούδια να μαζώξει.
Σκύφτει να κόψει έναν αθό, γροικά το από τ' αγρίμια,
πάει να κόψει δεύτερο, το λένε τα πουλάκια,
σκύφτει να πει κρυγιό νερό, το συρματούνε οι βρύσες.
Η κόρη χαμογέλασε κι ήφεξε ο κόσμος όλος
κι αντί για ένα μάζωξε λουλούδια δύο ματσάκια.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Θε μου, μεγαλοδύναμε, που κυβερνάς τον κόσμο,
πρόφταξε, δώσε φώτιση και γνώση των ανθρώπω,
μην αλληλοφαγώνονται, σαν τα θεριά μη διάζου.
Μα γαλανοί, μα κίτρινοι, μα ρούσοι, μ' αραπάδες,
μ' αγάπη να συμπορπατούν, συμμονιασμένοι να 'ναι,
από 'να χώμα, πούρι μου τσ' ήπλασε η δύναμή Σου.

Δώσε να 'ρθει γλυκός καιρός, να ξημερώσει μέρα,
δίχως πολέμους και μαλιές, ξολοθρεμούς και πάθη,
πείνα και δίψα κι αδικιά, να λείψουν απ' την πλάση.

Κάμε να βγει στον ουρανό, να λάψ' η κεραγιόζα,

το λόγο του Ισού Χριστού, να γλυκομαντατέψει,
ωσάν και στον Κατακλυσμό: Ειρήνη και γαλήνη!

Να δώσουνε τα χέρια ντως σ' Ανατολή και Δύση,
να σταματήσει τ' άδικο, να πάψουν οι πολέμοι,
αίμα να μην ξαναχυθεί, ώστε να στέκει ο κόσμος.

Να ξεπενθήσει, να χαρεί, να παίξει, να γελάσει,
πάσα πνοή και από καρδιάς, Εσένα να δοξάζει.

Και του φονιά τα σύνεργα, του Κάι τα μαχαίρια
σωρούς να τα μαζώξουνε, φωτιά να τώσε βάλου
κι όρκο βαρύ να κάμουνε, να μην τα ξαναπιάσου.

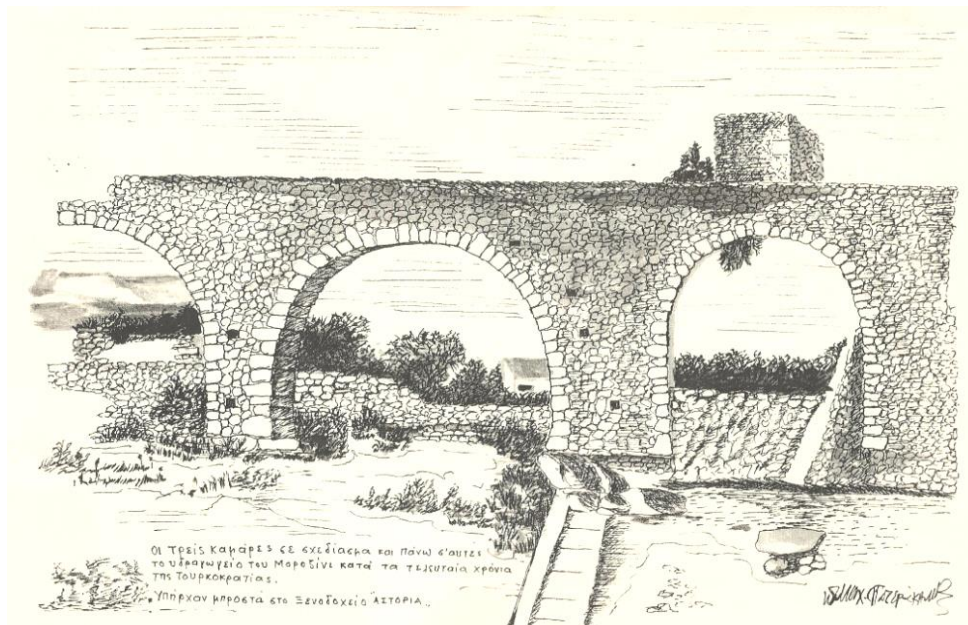
Κι απής σαν τα λινόξυλα τα κάψουνε, να κάτσουν
σα μια μεγάλη φαμελιά, όλοι, φτωχοί και πλούσοι,
από 'να πιάτο, αδερφικά, γλυκό ψωμί να τρώνε.

Κι εκεί που κρέμα σταυρωτά, στον τοίχο τα τουφέκια,
ο κάθα εις στο σπίτι ντου, βιολιά και μαντολίνα
κι ασκομαντούρες να κρεμά και λύρες για καμάρι.

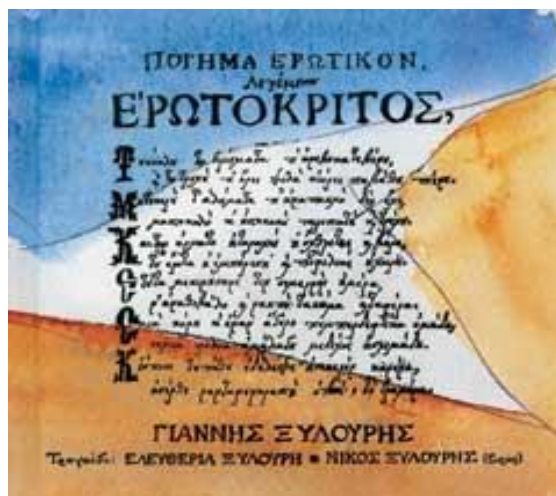
Ο ΦΤΑΙΧΤΗΣ

Μιαν εκκλησάνεκτίζανε σ'ένα παραθαλάσσι,
μα αποβραδís τελεύγουν τη και το πρωί χαλούσε .
Χλίβετ' ο πρωτομάστορας χλίβουνται κ'οι μαστόροι
κι απορημένοι στέκονται πουργοί και πετροκόποι .
Πιάνου, μετρούνε τα χαρτιά, διαβάζου κι αριθνούνε,
για δε στεργιώνει το γιαπί, γιατί χαλά το χτίρι.
Μην είναι η πέτρα μαλακή, μη φταίνε τα θεμέλια;
μη φταίμε που πασκάζομε και νόμο δε βαστούμε
και μας οργίστηκε κι ο Θιος και δε βλόγα τσι κόπους;
Αλλάζουνε πετροκοπιό,βαθαίνουν τα θεμέλια,
νηστεύγουνε τσι Παρασκές, βαστούνε τσι Τετράδες
κάνου μεγάλο αγιασμό, κι απανωτά ξενύχτια
κι αποξαρχής τη χτίζουνε, μα πάλι δε στεριώνει.
Ένα τσιράκι αμούστακο, ένα μικρό 'πουργάκι
'νειρεύτη μιαν αργατινή, ένα Σάββατο βράδυ,
τον Άγιο που του χτίζανε την εκκλησία και του πε:
- Άδικα παν' οι κόποι σας, του κάκου πολεμάτε,
μηδέ κ'οι πέτρες φταίνε σας μηδέ και τα θεμέλια,
μηδέ που δε νηστεύγετε και νόμο δε βαστάτε,

μόνο του πρωτομάστορα η όμορφη γυναίκα
που φέρνει τη κουμπάνια σας δρωμένη από τη στράτα.
Και βγάνει το τζέμπερι τζηκ'οι σκαλωσές χαλούνε,
ανοίγει το ζιπόφι τζη και πέφτουν οι σοβάδες,
δείχνει τον άσπρο τζη λαιμό και παίζουν τα θεμέλια,
σηκώνει τον ποδόγουρο και ο θόλος τση ραίζει,
βρέχει τα ποδιά στο γιαλό κι πέτρες ασβεστώνου,
βουτά στο κύμα να πλυθεί, τοίχος ορθός δε μένει!

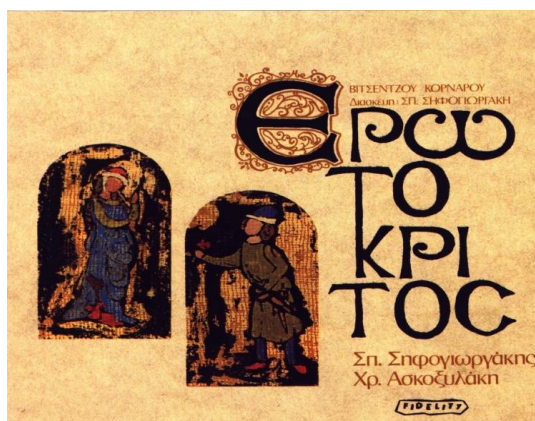

Για τους “λαθραναγνώστες”

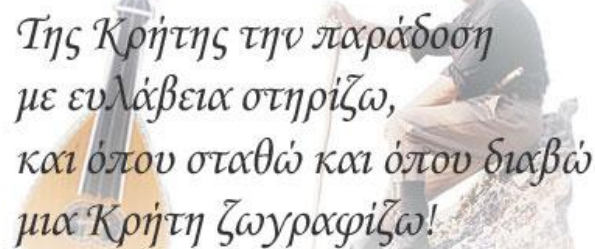

Η Κρητική διάλεκτος είναι μία αυτόνομης γλώσσα, με βαθύτατες μνήμες από την αρχαία ελληνική. (Ενδιαφέρουσα όσο και διασκεδαστική είναι η ετυμολογική ανίχνευση της: χοχλιός είναι ο κοχλίας, εξά η εξουσία, αλλά και ‘ξα σου = εξουσία σου, φταξούσιο =αυτεξούσιο, άθος= στάχτη, η αιθάλη από το αρχαίο ρήμα αίθομαι = καίγομαι).

Η αδιάκοπη χρήση της από ένα λαό ιδιόμορφο και ποιητή – που ξέρει απ’ έξω τον Ερωτόκριτο και αυτοσχεδιάζει μ’ εκπληκτική ρευστότητα δεκαπεντασύλλαβα δίστιχα, τις γνωστές μαντινάδες, της έχει προσδώσει τα γνωρίσματα της διαύγειας, της ακρίβειας, της πλαστικότητας, του πλούτου. Γι’ αυτό και κατακτητές με καλλιέργεια όπως οι Ενετοί, αντί να επιβάλλουν στους Κρητικούς τη δική τους γλώσσα, την κρητική διάλεκτο οικειοποιήθηκαν.

Αν διδάσκομε κρητική διάλεκτο και μάλιστα σε όλες τις βαθμίδες του Δημοτικού, δεν είναι επειδή ονειρευόμαστε να φτάσουν τα παιδιά να συνδιαλέγονται σε αμιγή κρητικά- αν και αυτό δε θα αφαιρούσε, τουναντίον θα προσέθετε στην κουλτούρα τους. Όμως θεωρούμε φτώχεια να προσπερνάνε, αφήνοντας ανέγγιχτο ένα τόσο καθαρό θησαυρό. Δίνουμε, λοιπόν, την ευκαιρία στο παιδί να την γνωρίσει, να την αγαπήσει - και σ' αυτό βοηθά η ποίηση - και να εξοικειωθεί μ' αυτήν. Να αναγνωρίσει τα χαρίσματά της, να τα μιμηθεί στην προσωπική του γλώσσα και να δημιουργήσει τον δικό του ποιητικό λόγο, δηλαδή να αποκτήσει επίγνωση πως γλώσσα είναι ένα ζωντανό σώμα αναπτυσσόμενο και στον ατομικό και στον κοινωνικό χώρο και στο παρόν και στο μέλλον, αφομοιώνοντας στοιχεία του παρελθόντος - εκείνα που θα κριθούν από το καίριο και το εύχρηστο απαραίτητα προς αφομοίωση.

*Της Κρήτης την παράδοση
με ευλάβεια στηρίζω,
και όπου σταθώ και όπου διαβώ
μια Κρήτη ζωγραφίζω!*

Ας μας συγχωρηθεί κι ένα υποκειμενικό κίνητρο: Παύει ησαγήνη που ασκεί σ' εμάς τους ντόπιους- όσους έχουμε την τύχη να την αισθανόμαστε μητρική μας γλώσσα. Η εξοικείωσή μας με τα αειπάρθενα ποιητικά τοπία του Ερωτόκριτου, της Ερωφίλης, της Θυσίας... Κι αυτό το πέλος της μουσικής ομορφιάς της.

Έλλη Περράκη

ΤΙΤΛΟΣ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: «Ο κροκοσυλλέκτης»

Ιούνιος '91, Ηράκλειο

ΠΗΓΕΣ:

- «Ερωτόκριτος» Β. Κορνάρος

Κριτική έκδοση Στυλ. Αλεξίου

Εκδόσεις Ερμής

- «Θυσία Αβραάμ» Β. Κορνάρος

Εκδόσεις Ερμής

- «Λόγια Στειακού λαού» Ε. Παπαδάκη

Εκδόσεις Κνωσός

- «Κρητική ανθολογία» Στυλ. Αλεξίου

(ΙΕ' - ΙΖ' αιώνας) Εκδόσεις ΕΚΙΜ'69

- Περιοδικό «Δρήρος»

- Περιοδικό «Αμάθεια»

- «Τα δίφορα» Κ. Φραγκούλης

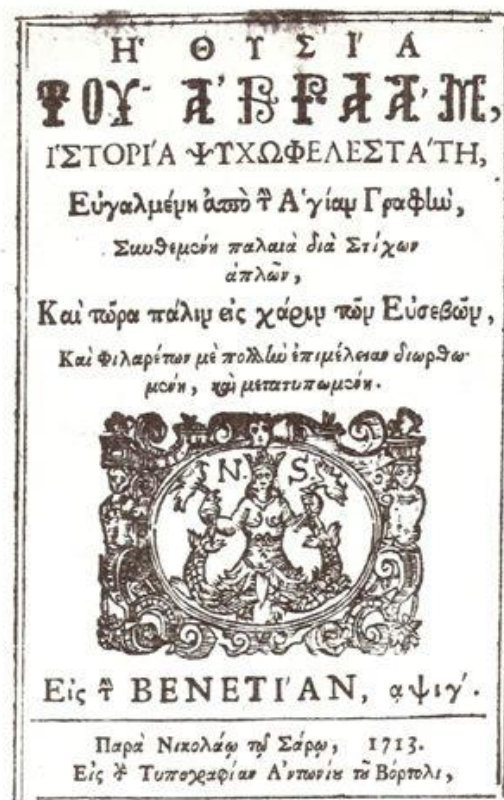
Εκδόσεις Ανταίος

- «Ανέκδοτα δημοτικά τραγούδια της Κρήτης»

Θ. Δεττοράκης

- Μνήμες δασκάλων

- Οι κρητικές μαντινάδες είναι συλλογή από τους μαθητές του σχολείου.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ: Αστρινάκη Μαρία, Κορνηλάκη Δέσποινα,
Μιχελογιαννάκη Αταλάντη

ΠΛΗΚΤΡΟΛΟΓΗΣΗ: Ανδρουλιδάκη Ντέπη, Περράκη Έλλη

ΟΜΑΔΑ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ:

Ασκιανάκης Μανόλης , Δραμουντάνη Ελένη, Ζωγραφάκη
Γιάννα, Κυριαζάκου Ελένη, Μιχελογιαννάκη Αταλάντη,
Περράκη Έλλη, Σκουλά Κάλλια, Τζανοδασκαλάκης Νίκος,
Φραγκιαδουλάκης Στέλιος, Χατζάκη Καίτη

ΜΟΝΤΑΖ: Μαρκάκη Τζένη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Περράκη Έλλη

Η εικονογράφηση της αρχικής έκδοσης ήταν από:

α) Ιστορικό Μουσείο Ηρακλείου

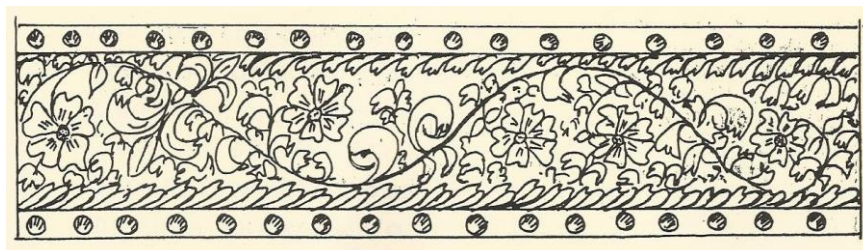
β) “Λαϊκά μουσικά όργανα” Φ. Ανωγειανάκη

Εξώφυλλο: “Ο κροκοσυλλέκτης” τοιχογραφία Κνωσού

Οπισθόφυλλο: Γενεαλογικό δέντρο Β.Κορνάρου

Η ψηφιακή επανέκδοση του «Κροκοσυλλέκτη» πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του μαθήματος πληροφορικής από τους μαθητές της ΣΤ΄ Δημοτικού του σχολικού έτους 2012-2013 του Εκπαιδευτηρίου “ΤΟ ΠΑΓΚΡΗΤΙΟΝ”.

Η εικονογράφηση της ψηφιακής έκδοσης έγινε με έρευνα των μαθητών στο διαδίκτυο.

Εκπαιδευτήριο “ΤΟ ΠΑΓΚΡΗΤΙΟΝ” - Στ΄ Δημοτικού 2012-2013

Στ 1: Αθητάκη Ασπασία, Αντωνιουδάκη Μαλβίνα, Βασιλάκης
Λευτέρης, Γλακουσάκη Σίσσυ, Δρόσου Νικολέτα, Ζαμπετάκη
Νικολέτα, Ζαμπετάκης Ρένος, Ιακωβίδη Μιχαέλα,
Κανδυλογιαννάκη Φαίη, Κανέτος Μάνος, Καπαρουνάκης
Αντώνης, Καραπιδάκη Γαρυφαλιά, Καραταράκης Μιχάλης,
Κικεράκη Αργυρώ, Κίτσος Καλυβιανάκης Γιάννης, Κληρονόμου
Χριστίνα, Κουραπάς Αντώνης, Κουρκουνάκης Γιώργος,
Λουλάκης Γιάννης, Λυδάκης Ανδρέας, Μακράκης Στέλιος,
Μακρυγιαννάκης Κωνσταντίνος, Μελισσάς Αντώνης,
Μπάμπουκας Νίκος, Φρουδάκης Βαγγέλης, Χριστοφοράκη
Ελένη

Στ 2: Ζιώγας Θανάσης, Κακανδρής Ιάσωνας, Κούρου Μαριλίζα,
Λαυρεντίου Μαριάννα, Μάνταρα Μαριτίνα, Μερκουλίδη
Αγγελίνα, Μπουχαλάκη Λυδία, Μυκωνιάτη Μαριλένα,
Νακατσιάδη Χαρά, Ξενικάκης Μιχάλης, Ομηρόλης Άγγελος,
Ορφανός Γιάννης, Παπυράκης Κώστας, Πατεράκη Ραφαέλα,
Πνευματικάκη Αγγελική, Ρωμάνου Ευαγγελία, Σιγανού Φιλία,
Σκουλάς Γιώργος, Σμυρνάκης Μανόλης, Τραχανά Ευτυχία,
Φιοράκης Γιώργος, Φουντουλάκης Χριστόφορος, Φρουδάκης
Κωνσταντίνος, Χαϊνάκη Σταυρούλα, Χριστοφοράκης Γιάννης

Καθηγητής Πληροφορικής: Κοπιδάκης Γιάννης

“Ο Κροκοσυλλέκτης”

Το εξώφυλλο και το οπισθόφυλλο της έκδοσης του 1991

